

Redactor: Carmen Miloicovici

Tehnoredactare și copertă: Georgiana Oprescu

Ilustrația copertei: Bucureștiul Vechi, Piața Palatului Regal

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CARAGIALE, ION LUCA

Teatru. O noapte furtunoasă; Conul Leonida față cu Reacțiunea; O scrisoare pierdută / Ion Luca Caragiale; editor, prefață: Florea Firan. – Craiova: Scrisul Românesc Fundația-Editura, 2022

ISBN 978-606-674-307-5

I. Firan, Florea (ed., pref.)

821.135.1-2

© Scrisul Românesc

Fundația-Editura, Craiova, 2022

Tel./fax: 0722.753.922; 0251/413.763

Email: scrisulromanesc@yahoo.com

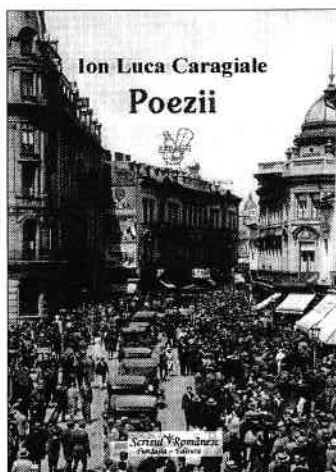
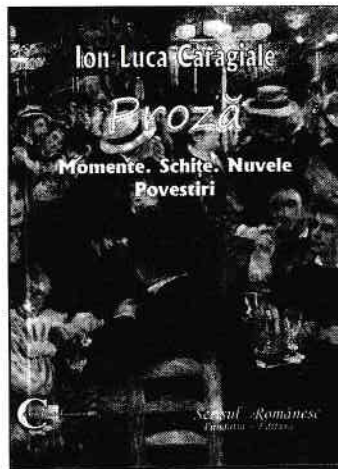
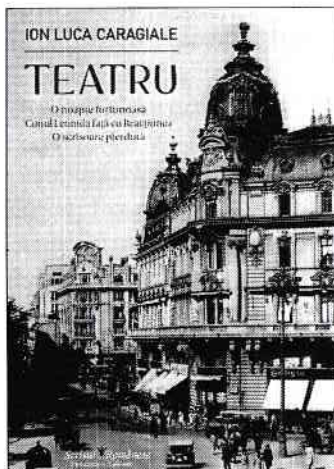
ION LUCA CARAGIALE

TEATRU

O noapte furtunoasă
Conul Leonida față cu Reacțiunea
O scrisoare pierdută

Prefață de Florea Firan

DE ACELAȘI AUTOR
LA EDITURA „SCRISUL ROMÂNESC”

CUPRINS

PREFAȚĂ de FLOREA FIRAN | 5

I. L. Caragiale – Dramaturgul

I. L. CARAGIALE | 9

Viața și activitatea în date

O NOAPTE FURTUNOASĂ | 17

CONUL LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA | 71

O SCRISOARE PIERDUTĂ | 85

FRAGMENTE CRITICE | 181

Titu Maiorescu | 181

G. Ibrăileanu | 185

G. Călinescu | 187

Șerban Cioculescu | 192

Mircea Iorgulescu | 196

I. Constantinescu | 199

Al. Piru | 203

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ | 207

Opera | 207

Referințe critice (selectiv) | 209

zeflemitor nu poate scăpa: „După prea amară viață/
Nu fi lacom la dulceață”.

În ziua de 9 iunie, I.L. Caragiale moare subit în locuința de la Schöneberg – Berlin. Rămășițele pământești sunt expuse în capela cimitirului protestant din Erster Schöneberger Friedhof și depuse provizoriu, la 14/27 iunie, în cavoul capelei, în prezența familiei, a lui C.D. Gherea, Delavrancea și Vlahuță.

Ministrul de Interne deschide un credit de 22 000 lei pentru aducerea trupului în țară și înmormântare. *Ordinea*, oficiosul conservator-democrat, deschide o subscripție pentru ridicarea unui monument în București. Sicriul cu rămășițele mortuare este adus în țară la 18 noiembrie, deus în aceeași zi la biserica Sf. Gheorghe și urmat de prieteni până la locul de veci, din Cimitirul Șerban-Vodă, în ziua de joi, 22 noiembrie 1912. Teatrul Național din București își inaugurează stagiunea cu „Săptămâna Caragiale”, de la 1 la 7 septembrie.

(Principala sursă: Șerban Cioculescu, *Viața lui I.L. Caragiale*. Caragialiana, București, Ed. Eminescu, 1977)

O NOAPTE FURTUNOASĂ

– comedie în două acte –

PERSOANELE

JUPÂN DUMITRACHE TITIRCĂ INIMĂ-REA
(*cherestigiu, căpitan în garda civică*);

NAE IPINGESCU
(*ipistat, amic politic al căpitanului*);

CHIRIAC
(*tejghetar, om de încredere al lui Dumitrache, sergent în gardă*);

SPIRIDON
(*băiat pe procopseală în casa lui Titircă*);

RICĂ VENTURIANO
(*arhivar la o judecătorie de ocol, student în drept și publicist*);

VETA
(*consoarta lui jupân Dumitrache*);

ZIȚA
(*sora ei*)

În București, la Dumitrache

ACTUL I

(*O odaie de mahala. Ușă în fund dând în sala de intrare; de amândouă părțile ușii din fund, câte o fereastră. Mobile de lemn și paie. La stânga, în planul întâi și-n planul din fund câte o ușă; în dreapta, pe planul al doilea altă ușă. În dreapta în fund, răzemată de fereastră, o pușcă de gardist cu spanga atârnată lângă ea.*)

SCENA I

*Jupân Dumitrache, în haine de căitan de gardă fără sabie,
și Nae Ipingescu*

JUPÂN DUMITRACHE (*urmând o vorbă începută*): Iaca, niște papugii, niște scârța-scârța pe hârtie! Îi știm noi! Mă-nâncă pe datorie, bea pe veresie, trag lumea pe sfoară cu pișicherlicuri... și seara... se gătesc frumos și umblă după nevestele oamenilor să le facă cu ochiul. N-ai să mai ieși cu o femeie pe uliță, că se ia bagabonții laie după dumneata. Un ăla... un prăpădit de amplotiat, n-are chioară în pungă și se ține după nevestele negustorilor, să le spargă casele, domnule!

IPINGESCU: Nu se ia după toate, jupân Dumitrache; după cum e și femeia: dacă trage la ei cu coada ochiului și face fasoane, vezi bine! bagabonții atât așteaptă.

JUPÂN DUMITRACHE: Ba să am pardon! Știu eu ce vrei dumneata să zici... Dar nevastă-mea nu-i d-alea, domnule.

IPINGESCU: Vai de mine! jupân Dumitrache, adică, gândești că am vrut pentru ca să-ți fac un atac? Îmi pare rău!

JUPÂN DUMITRACHE: Nu, nene Nae; dar vreau să zic adică că nevasta mea nu-i d-alea cum ziseși, și iaca, după mine de ce s-a luat?

IPINGESCU: S-a luat bagabonții și după dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE: S-a luat și se ia...

IPINGESCU: Și cum ești dumneata!...

JUPÂN DUMITRACHE: Eu am ambiț, domnule, când e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi să știi de bine că intru în cremenal! Să mai văz eu numai că se ține bagabontul după mine, și lasă-l...

IPINGESCU: Care bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iaca... un bagabont! de unde-l cunosc eu?

IPINGESCU: Apoi, dacă nu-l cunoști, de unde știi că-i bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Asta-i! Una vorbim și bașca ne-nțelegem.

Dar de! ai dreptul; nu știi ce mi s-a întâmplat, nu știi cum mă fierbe el pe mine de două săptămâni de zile... Nu că mi-e frică de ceva, adică de nevastă-mea... să nu...

IPINGESCU: 'Aida de! Coana Veta! Mie-mi spui? n-o știi eu?...

JUPÂN DUMITRACHE: Nu că mi-e frică... dar am ambiț, domnule; când e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Bagabontul...

IPINGESCU: Că bine zici! Începuseși să-mi spui istoria.

JUPÂN DUMITRACHE: Stai s-o iau de la cap.

IPINGESCU: Stau.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi dumneata că la lăsata secului am mers la grădină la „Junion”; erau eu, consoarta mea și cumnată-mea Zița. Ne punem la o masă, ca să vedem și noi comediile alea de le joacă Ionescu¹. Trece așa preț

¹ I. D. Ionescu, cântăreț și director de trupă.

ca un sfert de ceas, și numai ce mă pomenesc cu un ăla, cu un bagabont de amplotiat...

IPINGESCU: De unde știi că era amplotiat?

JUPÂN DUMITRACHE: După port nu semăna a fi negustor. Mă pomenesc că vine și se pune la altă masă alături, cu fața spre masa noastră și cu spatele la comédie. Șade rezemat într-un peș¹, șade, șade, șade, și se uită lung și galiș la cocoane, se uită, se... Eu, cum m-a făcut Dumnezeu cu ambiț, mă scol ca să plecăm; cocoanele nu! că să mai ședem, că încă nu s-a isprăvit comédia. Încep să mă-ncruntez la bagabontul și mai că-mi venea să-l cârpesc, dar mi-era rușine de lume; eu de! negustor, să mă pui în poblic cu un coate-goale nu vine bine... Mai mă uit eu încolo, mai mă fac că nu mă sinchisesc de el... bagabontul cu ochii zgâiți la cocoane; ba încă-și pune și ochilarii pe nas. Tiil frate Nae, să fi fost el aici să mă fiarbă așa, că-i sărea ochilarii din ochi și giubenul din cap, de auzea câinii din Giurgiu.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârșit, se isprăvește comédia. Ne sculăm să plecăm; coate-goale se scoală și dumnealui. Plecăm noi, pleacă și dumnealui după noi. Eu îl vedeam cu coada ochiului; dar nu vream să le spui cocoanelor, ca să nu le rușinez. Știi cum e Veta mea,... rușinoasă.

IPINGESCU: Mie-mi spui? n-o știi eu?... Ei?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! Apucăm pe la Sfântul Ionică ca să ieșim pe Podul-de-pământ, – papugiul cât coala după noi; ieșim în dosul Agiei², – coate-goale după noi; ajungem la Sfântul Ilie în Gorgani, – moftangiul după noi; mergem pe la Mihai-Vodă ca să apucăm spre Stabilament, –

¹ Latură, coastă

² Prefectură de poliție

mațe-fripte după noi... Eu trăgeam cu coada ochiului... fierbeam în mine, dar nu vream să spui cocoanelor...

IPINGESCU: Rezon! ca să nu le rușinezi.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi cum e Veta mea...

IPINGESCU: Rușinoasă, mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE: Când să apucăm de la Stabilament în sus, mă uit înapoi cu coada ochiului și nu mai văd pe coate-goale. Mai mergem ce mai mergem, mă uit iar... mă iertase bagabontul.

IPINGESCU: Jupând Dumitrache, adică să am pardon de impresie, eu gândesc că numa' ți-ai făcut spaimă degeaba. Poate că omul o fi șezând prin partea locului, pe Dealul Spirii. Ei! a venit și el la grădină ca și dumneavoastră, a stat și el până la isprăvitul comediei, și s-a nemerit să apucați tot pe-un drum ca să vă înturnați la domiciliu. El a rămas la al lui și dumneavoastră ați mers înainte.

JUPÂN DUMITRACHE: Așa am crezut și eu întâi, dar stai să vezi!...

A trecut după aia o săptămână la mijloc. Îmi cam și uitasem eu de istoria bagabontului; gândeam și eu: poate c-o fi stând coate-goale prin partea locului, – bunioară vorba dumitale. Așa, zice cumnată-mea ieri: „Nene, hai deseară la «Junion» la Ionescu!” Cum auzii eu de „Junion”, mă făcui verde la față. „Ce să mai căutăm la comediile alea nemțești, niște mofturi; dăm parale și nu înțelegem nimica; mai bine punem banii în buzunarul ălălalt și zicem că ne-am dus.” – „Aide, nene, zău! parol! să n-ai parte de mine și de Veta!” Ei! când am auzit așa vorbă mare, n-am putut pentru ca s-o tratez cu refuz.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! haide!... dar unde mă gândeam eu că o să mi se întâmple un așa ceva. Ne ducem. Ședem

la o masă mai la o parte; ședem cât ședem, și începe comedia. Nu știu cum mă-ntorc cu ochii înapoi, și pe cine gândești că văz la masa de la spate?...

IPINGESCU: Pe bagabontul...

JUPÂN DUMITRACHE: Pe coate-goale, domnule, pe moftangiul, pe mațe-fripte, domnule! Fir-ai al dracului de pungaș!... Bagabontul, nene, cu sticlele-n ochi, cu giubenul în cap și cu basmaua iac-așa scoasă. Cum m-a văzut, – că trebuie să fi fost schimbat la față, cum sunt eu când mă necăjesc (*își mângâie favoritele*) – cum m-a văzut, a sfeclit-o... A întors capu-ncolo și a început să bea din țigară știi așa, niznai. Dar mă trăgea cu coada ochiului. Mă-ntorc eu iar la loc și mă fac că mă uit la comedii, se-ntoarce și bagabontul iar cu ochii la cocoane!... mă uit iar la el, iar se-ntoarce-ncolo;... mă-ntorc iar la comedii, iar se uită la cocoane;... mă uit iar la el, iar se-ntoar-ce-ncolo; mă-ntorc iar la comedii...

IPINGESCU: Iar se uită la cocoane...

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iac-așa m-a fierț fără apă toată seara...

IPINGESCU: În sfârșit?

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârșit... plecăm; coate-goale după noi.

Era să mă-ntorc în poarta „Junionului”, să-i zic numa': „Ce poștești, mă musiu?” și să-l și umflu; dar știi, am ambiț; m-am gândit: eu negustor... să mă pui în public cu un bagabont ca ăla, nu face...

IPINGESCU: Rezon!... Ei! pe urmă?

JUPÂN DUMITRACHE: Pe urmă s-a ținut iar gaie după mine.

IPINGESCU: Până la Stabilament...

JUPÂN DUMITRACHE: Da, până la Stabilament! S-a ținut după mine până la răscruci, știi, unde vrei s-apuci spre cazarmă. Ce ziceam eu? „Haide, drace, haide! să intri tu pe strada lui Marcu Aoleriu ori Catilina și lasă!” Aveam

de gând să intru cu cocoanele în casă, să trimit repede pe Chiriac pe poarta de din dos pe maidan să-i iasă înaintea, și eu să-l iau pe la spate,... să-l apucăm la mijloc pentru ca să-l întreb: „Ce poștești, mă musiu?” și să-l și umflu!... Și dacă nu-i ajungea, să-mi taie mie favoridele!
(*iși mângâie favoritele*)

IPINGESCU: Ei! dacă nu-i ajungea, despărțirea e aproape; să fi poftit la mine la despărțire¹ cu lăcrămație, că-i împlinesc eu cât i mai lipsea.

JUPÂN DUMITRACHE: A avut noroc! mare noroc a avut bagabontul; a scăpat!

IPINGESCU: Iii! păcat... Cum?

JUPÂN DUMITRACHE: Când am trecut eu de răscruci cu cocoanele, și bagabontul era să intre după noi în uliță, a ieșit haita de câini de la maiorul din colț, și i-a tăiat drumul lui coate-goale. Am lăsat pe Zița acasă, m-am suit degrab cu Veta sus, am trimis pe Chiriac repede pe maidan, eu i-am ieșit înaintea peste uluci tocmai pe la prăvălia lui Bursuc; dar... geaba! până să ieșim noi, fugise bagabontul!

(*Se aude glasul lui Chiriac, strigând afară: „Spiridoane! Spiridoane!”*)

IPINGESCU: Iacă vine Chiriac. Să n-auză.

JUPÂN DUMITRACHE: Aș! de el nu mă sfiesc. La din contra, el știe toată istoria, i-am spus-o de la început... Atâta om de încredere am... Băiat bun!... ține la onoarea mea de familist. Dacă nu l-aș fi avut pe el, mi-ar fi mers treaba greu. Eu, știi, cu negustoria, mai mergi colo, mai du-te dincolo, mă rog, ca omul de daraveri, toată ziua trebuie să lipsesc de-acasă. Pe de altă parte, ce să-ți spui! am

¹ Secție de poliție.

ambiț, ți-u când e vorba la o adică la onoarea mea de familist. De! când lipsesc eu de-acasă, cine să-mi păzească onoarea? Chiar săracul! N-am ce zice! onorabil băiat! De-aia m-am hotărât și eu, cum m-oi vedea la un fel cu meremetul¹ caselor, îl fac tovarăș la parte și-l însor!

IPINGESCU: Da?... coana Veta ce zice?

JUPÂN DUMITRACHE: Consoarta mea?... Ce să zică?... De! ca muieroa... mai ursuză. Am cam băgat eu de seamă că nu-l prea are ea la ochi buni pe Chiriac; dar – știi cum m-a făcut Dumnezeu pe mine, nu-i trec muierii nici atitica din al meu, – i-am zis pe șleau: „Nevastă, e băiat onorabil și credincios; n-ai ce-i face: ce-i al omului e al omului!”

IPINGESCU: Rezon!

SCENA II

Aceiași – Chiriac

CHIRIAC (*intrând prin fund*): Jupâne, trebuie să facem mandat de arestare pentru Tache pantofarul de la Sf. Lefterie; nu vrea să iasă mâine la izirciț cu niciun preț.

JUPÂN DUMITRACHE: Dar pentru ce nu vrea?

CHIRIAC: Zice că-i bolnav. Am trimis gornistul de trei ori la el cu biletul, și l-a primit cu refuz. Zice mă-sa că nu poate umbla, că de-abia s-a sculat după lingoare.

IPINGESCU: Să dea certificat medical.

CHIRIAC: M-am dus eu la el chiar în persoană; zic: pe ce bază nu vrei să vii mâine la ezirciț, domnule? zice: sunt bolnav, domnule sergent, zice, de-abia mă ți-u pe picioare, nu

¹ Reparație